

• Vladar koji nastoji zadržati postojeće stanje i protivi se svakoj promjeni, pretendent na vlast koji je proaktivan i predstavlja prijatnu postojećem poretku, bogataš koji u sprezi s politikom drži u šaci puk i potiče korupciju, ambiciozni populist koji želi steći vlast revolucijom, pokvarena žena koja se želi domoći novca manipulacijom moćnih muškaraca, djevojka iz dobre obitelji koja odbacuje strogi odgoj i priklanja se oporbi i još niz sporednih igrača na sceni, tipični su likovi kroz povijest dekadencije klasnih društava. Dok im ne nadjenemo imena, oni se prostorno i vremenski lako mogu smjestiti u različite epohe. Većina utopija i distopija ima u vidu te karakteristike. Prvi im nastoje doskočiti, drugi upozoravaju da neminovno dovode do kraja svijeta kakav poznajemo. Tim arhetipskim likovima Coppola je nadjenao vrlo znakovita imena.

U prvoj se sceni antagonist koji na krovu futurističkog nebodera u nekoj vrsti introspekcije i egzistencijalne krize ostavlja dojam da se namjerava ubiti, no u ključnom se trenutku predomišlja i glasnim povikom zaustavlja Vrijeme. Doslovno ga zaustavlja i zato ga pišem velikim slovom jer se ta zaustavljanja javljaju kroz priču u nekoliko navrata i nitko ih ne može vidjeti osim onih koji imaju dar zamišljanja svijeta neovisno o svemu što im pruža činjenično znanje. On je i porijeklom iz ugledne obitelji, važan je član zajednice, dizajnira prostor, u ovom slučaju urbanistički, što zapravo predstavlja sveukupnost svijeta. On je i dobitnik Nobelove nagrade za izum novog materijala koji se zove *megalon*, od kojeg je moguće sve napraviti, istovremeno je proziran i podatan, oblikuje se i kreće i na neki način je poput vatre – loš gospodar, a odličan sluga. Antagonist vizionar u filmu se zove Cezar Katilina (glumi ga Adam Driver). Na drugoj strani je gradonačelnik Novog Rima koji nastoji održati stari poredak i opire se promjenama, osobito *megalonu* koji smatra opasnim. Njegovo je ime Francis Cicero (Giancarlo Esposito). Gradonačelnikova se kći zove Julija (Nathalie Emmanuel). U početku prikazana kao sklona razuzdanim zabavama poput Augustove Julije, kasnije kao Ciceronova kći, bliska i povezana s ocem. Pritom je hrabra, poduzetna i spremna razmišljati izvan okvira, upravo toliko da je jedina koja može ostvariti istinsku ljubavnu vezu s očevim protivnikom.

Vrlo je znakovit taj izbor imena jer nije doslovan, kao što ništa u filmu nije doslovno. Glavnom pripadniku starog kova autor je dao svoje vlastito ime, a prezime Ciceronovo; ime kćeri je isto kao ime dvije Julije, poznate iz povijesti i književnosti – Augustove kćeri i Shakespeareove tragične junakinje, a sam lik nosi u sebi karakteristike obiju. Na drugoj strani je Cezar Katilina – opet dva imena, oba poznata iz 63. g. pr. Kr. i vremena urote koju je naš „pravi” Ciceron uspio ugušiti, no koliko je uspio uništiti Katilinu, toliko nije uspio spriječiti Cezarov uspon. Tu je još i Kras (Jon Voight), najbogatiji, starac, bankar, okružen ulizicama i lovcima na njegov imetak. Ipak politički lukav i spreman uložiti novac u *megalon* u trenutku kad shvati da će mu to pribaviti mjesto u povijesti. Krasov nećak imenovan je po još jednom nama poznatom liku iz povijesti i književnosti – zove se Klodije Pulher

(Shia LaBeouf). On poput pravog Klodija pokušava izvesti prevrat i mrzi glavne aktere pa koristi svoj ugled da zavodi mase. Tu su oko njega siromašni, imigranti, svi koji pripadaju nižoj klasi. U filmu se pojavljuje s tri sestre koje se sve zovu Klodija i za koje se priča da je s njima u incestuoznoj vezi kao što se pričalo i za originalnog Klodija i za njegov odnos s onom sestrom koju poznajemo kao Katulovu Klodiju. Filmski se Klodije čak u jednom trenutku udvara Juliji i recitira joj Katulov *Odi et amo*. Kasnije postaje vođa ulične bande (sjetimo se okršaja Klodija i Milona koji poznajemo iz Ciceronova govora, a i iz suvremene literature),¹ a ući će i u interesnu vezu s Krasovom mladom pokvarenom ženom (Aubrey Plaza), koja se želi domoći njegova novca kako bi se Cezaru Katilini osvetila za neuzvrćenu ljubav. Njezino ime u filmu odgovara karakteru prema kojem i najbenevolentniji moraju ispustiti uzvik nevjerice. Ona se, naime, zove Wow. Sljedeće znakovito ime pripada tinejdžerskoj mladoj zvijezdi, nacionalnom ponosu i uzoru, pjevačici Vesti Sweetwater. Nju slave kao simbol djevičanstva i mladosti pa nastane skandal kad se otkrije njezin rodni list koji svjedoči da nije maloljetna i da uopće nije rođena u Novom Rimu.

- Tu su potom brojni grafiti koji se sporadično vide u pozadini pa Kolosej u kojem je priređena zabava za mase. U jednoj sceni Cezar Katilina noću se vozi gradom u kojem se pred njegovim očima simbolički raspadaju simboli starog vremena – golemi antički kipovi kreću se kao živi, dojmljivo pada i raspada se velika Justicija s golemom vagom u ruci.

- Zatim su tu citati i cijeli ulomci iz različitih poznatih djela i govora: Ciceronov bijes na Cezara Katilinu rezultira time da *ex abrupto* krene držati govor koji započinje s „Dokle ćeš se, Katilino, poigravati s našim strpljenjem” i na engleskom izgovara prva dva poglavlja prve „katilinarije” s tek neznatnom adaptacijom teksta. Nešto prije toga Katilina u javnom obraćanju poseže za poznatim Hamletovim monologom; Klodijev pristaša odgovoran za neuspjeli atentat na Katilinu uzviknut će bez kajanja: „Sic semper tyrannis!” Ima tu i Sapfinih stihova, referenci na Platonovu *Državu* kao i naglašavanja Julijina konzervativnog odgoja kad je otac traži da citatom Marka Aurelija posvjedoči ispravnost njegovih stavova. Također i Kras, kad shvati da ga je mladi Klodije prevario, zavapi: „Kronova će biti volja da nas osveti!” Pojavljuje se i jedna pitalica: Kako se zove božja osveta čovjeku, 7 slova? – Pandora.

- Možda najintimnija, publici i najmanje jasna scena, sadrži lirski ulomak u kojem se Julija nalazi nasamo s ocem u njegovu uredu. Tada razgovaraju na latinskom, neformalno i osobnim rječnikom, kakav i poznajemo iz Ciceronovih pisama. Vjerujem da je ta scena na latinskom jeziku upravo da se naglasi prisnost između oca i kćeri i njihovog odnosa jer kad su nasamo govore vlastitim jezikom koji ne mora nužno poznavati nitko osim njih.

¹ Roberts, John Maddox. 2008. *SPQR II – Katilinina urota*. Zagreb: Fraktura.

• Rimski je stil života uklopljen na razne načine, od odjeće koja je stilizirana i podsjeća na rimsku, preko frizura djevojaka, do gladijatorskih borbi na svadbenom slavlju multimilijardera Krasa. Tom izmišljenom, civilizacijski stoljenom gradu istovremeno prijete udes s neba. Ruši se stari satelit SSSR-a i protivno proračunima pada upravo na Novi Rim. Nakon toga sve prethodno ide svome kraju, mase su na ulicama, a gradonačelnika i njegovu obitelj tjelohranitelji vode na sigurno – u podzemnu željeznicu. U podzemnoj se željeznici nalazi samo gradonačelnik Ciceron i njegova uža obitelj, sve ostalo je prazno. Na neki način izgleda kao silazak u Had kroz koji samostalno putuju. Kad je opasnost prošla, vidimo svijet iznova sagrađen uz pomoć *megalona*. Mijenja se vizura, stari gradonačelnik prihvaća da postaje djed djetetu novog vremena i nade u novi Svijet, a nama klasičarima ostaje da se prije toga još razveselimo Saturnalijama koje imaju pravila rimskih, ali sadrže sve simbole religija današnjice i načina obilježavanja kraja godine i pripreme za dolazak nove. Nove godine, novog vremena, nove epohe.

Je li Coppola uspio u svom naumu da na kraju života napravi megalomanski film u kojem će svima objasniti svoja razmišljanja o smislu života i cikličkim promjenama kroz ljudsku povijest, teško je reći. Ideja je zanimljiva, pothvat doista epski, da se radi o basni, također se mogu na određenoj razini složiti: likovi nisu životinje, ali su i ljudima i materijalnom, čak i mrtvima dane ljudske osobine pa se cijela priča može smatrati alegorijom i, što je najbitnije, nastoji se dati pouka. Ipak, film je teško odjednom obuhvatiti, među ostalim i zato što se sigurno mogao skratiti bar za 20 minuta, čime bi zadržao fokus gledatelja življim. Kako god ga doživjeli, *Megalopolis* vas neće ostaviti ravnodušnim.

Za nas, poznavatelje antike, vrijedan je svaki projekt koji je inspiriran Grčkom i Rimom i koji pomaže da njihove tekovine na popularan način lakše pronađu put do širokih masa. Tim više što uradaka ima sve više, ali su rijetko povijesno dobro utemeljeni i često ostaju samo na plitkoj razini, izostavljajući bitno. Kad se pojavi film koji je promašen i kao film i kao povijesni prikaz, kao primjerice onaj o propasti Pompeja, trebamo biti spremni ukazati na odstupanja od istine. U tom smislu *Megalopolis* je hvalevrijedan pothvat koji je na promišljen način uklopio doista brojne elemente (i) rimske povijesti i satkao nešto novo. Treba jedino pričekati i vidjeti je li (pretjeranim) intelektualiziranjem zapravo kod publike zabio autogol.

Za kraj podsjetimo se da je Netflix upravo (ne)pravedno otkazao drugu sezonu *Kaosa*, a do sljedećeg broja ostaje nam *Gladijator 2* koji stiže u kina. Nestrpljivi smo.

Senia Belamarić Divjak